

Phát huy giá trị đạo đức công giáo trong xây dựng gia đình văn hóa ở tỉnh Ninh Bình hiện nay

Ngày nhận bài: 07/08/2026 | Ngày phản biện: 08/08/2026 | Ngày xuất bản: 08/09/2026

Tác giả: Lê Thị Tho (Giảng viên, Trường Cao đẳng Công thương Quốc tế; Học viên Cao học chuyên ngành Chủ nghĩa xã hội khoa học, Khóa 30.1; Học viện Báo chí và Tuyên truyền.)

Tóm tắt: Phát huy các giá trị đạo đức tốt đẹp của tôn giáo trong xây dựng gia đình văn hóa là yêu cầu quan trọng nhằm phát huy nguồn lực văn hóa, đạo đức tôn giáo phục vụ phát triển đất nước. Trên cơ sở tiếp cận lý luận về giá trị đạo đức tôn giáo và xây dựng gia đình văn hóa, bài viết phân tích các giá trị đạo đức cơ bản của đạo Công giáo và đánh giá thực trạng phát huy các giá trị này ở tỉnh Ninh Bình. Nghiên cứu sử dụng phương pháp hỗn hợp, kết hợp phân tích tài liệu, điều tra xã hội học đối với 300 giáo dân và phỏng vấn sâu chức sắc Công giáo, giáo dân, cán bộ địa phương. Kết quả cho thấy các giá trị như tinh thần “Kính Chúa, yêu nước”, sự bền vững trong hôn nhân và trách nhiệm giáo dục con cái có sự tương đồng với các tiêu chí xây dựng gia đình văn hóa và được phát huy tương đối hiệu quả. Tuy nhiên, vẫn còn hạn chế về nhận thức của một bộ phận giáo dân, sự lồng ghép trong hoạt động mục vụ và cơ chế phối hợp ở cơ sở. Bài viết đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả phát huy các giá trị đạo đức Công giáo trong xây dựng gia đình văn hóa hiện nay.

1. Đặt vấn đề

Gia đình là thiết chế xã hội đặc biệt, giữ vai trò nền tảng trong tái sản xuất con người, giáo dục nhân cách và gìn giữ, trao truyền các giá trị văn hóa. Trong bối cảnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa, hội nhập quốc tế và phát triển bền vững, xây dựng gia đình văn hóa tiếp tục là nhiệm vụ trọng tâm trong phát triển con

người và xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc. Văn kiện Đại hội XIII nhấn mạnh yêu cầu phát huy các giá trị văn hóa, đạo đức, tôn giáo phù hợp với mục tiêu phát triển đất nước, góp phần củng cố khối đại đoàn kết toàn dân tộc và phát huy các nguồn lực xã hội (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, tr. 171).

Trong các tôn giáo ở Việt Nam, Công giáo có hệ thống giáo lý và chuẩn mực đạo đức đề cao hôn nhân bền vững, lòng chung thủy, trách nhiệm gia đình, giáo dục con cái, tinh thần bác ái và phục vụ cộng đồng. Những giá trị này có nhiều điểm gặp gỡ với các tiêu chí xây dựng gia đình văn hóa, góp phần củng cố đạo đức gia đình và gắn kết cộng đồng. Vì vậy, nghiên cứu phát huy các giá trị đạo đức Công giáo trong xây dựng gia đình văn hóa có ý nghĩa cả về lý luận và thực tiễn.

Ninh Bình là địa phương có đông đồng bào Công giáo, trong đó Giáo phận Phát Diệm có vai trò quan trọng đối với đời sống văn hóa, xã hội của cộng đồng Công giáo. Đồng bào Công giáo tích cực tham gia xây dựng đời sống văn hóa, phát triển kinh tế, bảo đảm an sinh xã hội và củng cố khối đại đoàn kết toàn dân tộc. Tuy nhiên, việc phát huy các giá trị đạo đức Công giáo vẫn còn hạn chế về nhận thức, sự lồng ghép trong hoạt động mục vụ và cơ chế phối hợp ở cơ sở.

Điểm mới của nghiên cứu là tiếp cận trực tiếp mối quan hệ giữa các giá trị đạo đức Công giáo và việc thực hiện các tiêu chí xây dựng gia đình văn hóa tại Ninh Bình, kết hợp phân tích lý luận với điều tra xã hội học để đánh giá thực trạng, nhận diện hạn chế và các yếu tố tác động. Trên cơ sở đó, nghiên cứu đề xuất một số giải pháp nâng cao hiệu quả phát huy các giá trị đạo đức Công giáo trong xây dựng gia đình văn hóa ở tỉnh Ninh Bình hiện nay.

2. Phương pháp nghiên cứu

Bài viết được thực hiện trên cơ sở phương pháp luận của chủ nghĩa duy vật biện chứng và chủ nghĩa duy vật lịch sử của chủ nghĩa Mác – Lênin; tư tưởng Hồ Chí Minh về tôn giáo, đại đoàn kết toàn dân tộc và xây dựng gia đình; quan điểm, chủ trương của Đảng Cộng sản Việt Nam, chính sách, pháp luật của Nhà nước về tín ngưỡng, tôn giáo và xây dựng gia đình văn hóa. Trên cơ sở đó,

nghiên cứu vận dụng cách tiếp cận liên ngành giữa triết học, tôn giáo học, xã hội học và văn hóa học để phân tích việc phát huy các giá trị đạo đức của đạo Công giáo trong xây dựng gia đình văn hóa ở tỉnh Ninh Bình.

Bài viết sử dụng phương pháp nghiên cứu hỗn hợp, kết hợp giữa phương pháp nghiên cứu định tính và nghiên cứu định lượng.

Phương pháp phân tích tài liệu. Tác giả tiến hành thu thập, tổng hợp và phân tích các văn kiện của Đảng, chính sách pháp luật của Nhà nước về tín ngưỡng, tôn giáo và xây dựng gia đình văn hóa; các tài liệu của Giáo hội Công giáo Việt Nam; các công trình nghiên cứu trong và ngoài nước liên quan đến giá trị đạo đức Công giáo, gia đình Công giáo và xây dựng gia đình văn hóa. Phương pháp này được sử dụng nhằm xây dựng cơ sở lý luận, xác định khung phân tích và đối chiếu với kết quả khảo sát thực tiễn.

Phương pháp điều tra xã hội học bằng bảng hỏi. Nghiên cứu tiến hành khảo sát 300 giáo dân Công giáo tại ba địa bàn có đông đồng bào Công giáo sinh sống ở tỉnh Ninh Bình, gồm phường Phát Diệm, xã Yên Mô và phường Yên Thắng. Mẫu khảo sát được lựa chọn theo phương pháp chọn mẫu phi xác suất theo phương pháp thuận tiện, đồng thời bảo đảm tính đa dạng về giới tính, độ tuổi, nghề nghiệp và mức độ tham gia sinh hoạt tôn giáo. Nội dung bảng hỏi tập trung khảo sát nhận thức của giáo dân về các giá trị đạo đức của đạo Công giáo, mức độ thực hiện các tiêu chí gia đình văn hóa và các yếu tố ảnh hưởng đến việc phát huy các giá trị này trong đời sống gia đình.

Phương pháp phỏng vấn sâu. Để bổ sung và kiểm chứng kết quả khảo sát định lượng, tác giả tiến hành phỏng vấn sâu 15 người, bao gồm các linh mục, chức việc, giáo dân tiêu biểu và cán bộ làm công tác tôn giáo, văn hóa ở cơ sở. Dữ liệu thu thập được sử dụng để làm rõ hơn những biểu hiện, nguyên nhân và các yếu tố tác động đến việc phát huy giá trị đạo Công giáo trong xây dựng gia đình văn hóa.

Phương pháp so sánh – đối chiếu. Tác giả sử dụng phương pháp so sánh – đối chiếu nhằm làm rõ những điểm tương đồng và khác biệt giữa các nhóm đối tượng, địa bàn nghiên cứu và các nội dung khảo sát; đồng thời đối chiếu giữa các giá trị đạo Công giáo với các tiêu chí xây dựng gia đình văn hóa theo chủ trương, đường lối của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước. Qua đó, góp phần đánh giá khách quan thực

trạng và xác định những vấn đề đặt ra trong việc phát huy giá trị đạo Công giáo trong xây dựng gia đình văn hóa ở tỉnh Ninh Bình hiện nay.

Phương pháp thống kê và xử lý dữ liệu. Các số liệu thu được từ khảo sát được tổng hợp, mã hóa và xử lý bằng phương pháp thống kê mô tả nhằm xác định tần suất, tỷ lệ phần trăm và xu hướng phản hồi của người được khảo sát. Kết quả thống kê được kết hợp với dữ liệu định tính từ phỏng vấn sâu để phân tích, đánh giá thực trạng và đề xuất các giải pháp phù hợp.

Khung phân tích nghiên cứu

Trên cơ sở kế thừa các nghiên cứu về giá trị đạo đức Công giáo và tiêu chí gia đình văn hóa, bài viết tập trung phân tích ba nhóm giá trị cơ bản của đạo Công giáo có tác động trực tiếp đến xây dựng gia đình văn hóa, gồm: (1) giá trị “Kính Chúa, yêu nước” và ý thức trách nhiệm xã hội; (2) giá trị hôn nhân Công giáo với các chuẩn mực về sự chung thủy, bền vững và trách nhiệm gia đình; (3) giá trị giáo dục con cái và xây dựng môi trường đạo đức trong gia đình. Từ khung phân tích này, nghiên cứu đánh giá mức độ phát huy các giá trị trong thực tiễn đời sống gia đình Công giáo ở tỉnh Ninh Bình, xác định những hạn chế, nguyên nhân và đề xuất giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả phát huy các giá trị đó trong giai đoạn hiện nay.

3. Kết quả và thảo luận

3.1. Kết quả nghiên cứu

3.1.1. Những giá trị của đạo Công giáo trong xây dựng gia đình văn hóa

Trên cơ sở các giá trị đạo đức của Công giáo, nghiên cứu tập trung vào ba nhóm giá trị có ý nghĩa đối với xây dựng gia đình văn hóa, gồm: sự biểu hiện của ý thức công dân thông qua tinh thần “Kính Chúa, yêu nước” các giá trị trong hôn nhân, gia đình; và trách nhiệm giáo dục con cái.

Giá trị “Kính Chúa, yêu nước”. Trong giáo lý Công giáo, kính mến Thiên Chúa, yêu thương tha nhân, thực hành bác ái, có trách nhiệm với cộng đồng, tôn trọng chính quyền hợp pháp và thực hiện nghĩa vụ đối với xã hội là những giá trị đạo đức có tính nền tảng. Khi Công giáo được truyền bá và hội nhập vào đời sống lịch sử, văn hóa, xã

hội Việt Nam, các giá trị này được tiếp nhận và biểu hiện trong mối quan hệ với truyền thống yêu nước, ý thức cộng đồng và trách nhiệm công dân. Trên nền tảng đó, tinh thần “Kính Chúa, yêu nước” được hình thành như một biểu hiện của quá trình hội nhập và bản địa hóa các giá trị đạo đức Công giáo trong điều kiện Việt Nam. Phương châm “Sống Phúc Âm giữa lòng dân tộc” do Hội đồng Giám mục Việt Nam xác lập năm 1980 là một biểu hiện tiêu biểu của định hướng này. Do đó, bài viết không xem “Kính Chúa, yêu nước” là một phạm trù nguyên gốc, phổ quát của giáo lý Công giáo, mà tiếp cận đây là sự biểu hiện của các giá trị đạo đức Công giáo trong bối cảnh Việt Nam. Trong xây dựng gia đình văn hóa, sự biểu hiện này được thể hiện qua ý thức thực hiện trách nhiệm công dân, chấp hành chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước; tích cực tham gia các hoạt động xã hội, xây dựng đời sống văn hóa và tương trợ cộng đồng. Qua đó, các giá trị đạo đức Công giáo được gắn với trách nhiệm đối với gia đình, cộng đồng và đất nước, góp phần củng cố nền tảng đạo đức gia đình và xây dựng đời sống văn hóa ở cơ sở.

Giá trị hôn nhân và gia đình. Trong giáo lý Công giáo, hôn nhân được xác định là sự kết hợp giữa một người nam và một người nữ, có tính đơn hôn, chung thủy và bền vững, được xây dựng trên nền tảng tình yêu, sự tự nguyện và trách nhiệm của vợ chồng đối với nhau và đối với con cái. Giáo lý Hội Thánh Công giáo (1992, số 1644–1645) nhấn mạnh sự hiệp nhất và chung thủy của đời sống hôn nhân; Hiến chế *Gaudium et Spes* cũng đề cao tình yêu vợ chồng, sự chung thủy và tính bền vững của hôn nhân (Công đồng Vatican II, 2012). Đồng thời, Giáo lý Hội Thánh Công giáo (1992, số 1651–1654) nhấn mạnh trách nhiệm của cha mẹ trong sinh thành, nuôi dưỡng và giáo dục con cái.

Các giá trị trên có những điểm tương đồng với định hướng xây dựng gia đình no ấm, tiến bộ, hạnh phúc, bình đẳng và trách nhiệm trong đời sống gia đình ở Việt Nam, nhất là ở các phương diện chung thủy, tôn trọng, trách nhiệm giữa vợ chồng và chăm sóc, giáo dục con cái. Tuy nhiên, sự tương đồng giữa hai hệ chuẩn mực không đồng nghĩa với sự đồng nhất. Chẳng hạn, quan niệm Công giáo về tính bất khả phân ly của hôn nhân khác với quy định của pháp luật Việt Nam về quyền ly hôn và giải quyết quan hệ hôn nhân khi đời sống chung không thể tiếp tục. Bên cạnh đó, một số yêu cầu xuất phát từ giáo lý và đời sống đức tin có phạm vi điều chỉnh riêng, không hoàn toàn trùng với các tiêu chí pháp lý và tiêu chí xây dựng gia đình văn hóa.

Do đó, việc phát huy các giá trị đạo đức Công giáo trong xây dựng gia đình văn hóa cần được xem xét trên cơ sở chọn lọc những giá trị có ý nghĩa tích cực và phù hợp với pháp luật, chuẩn mực đạo đức và điều kiện thực tiễn của xã hội Việt Nam. Trọng tâm là phát huy tinh thần chung thủy, yêu thương, trách nhiệm, tôn trọng lẫn nhau và trách nhiệm giáo dục con cái; đồng thời bảo đảm quyền tự do hôn nhân, quyền và lợi ích hợp pháp của các thành viên gia đình. Cách tiếp cận này vừa ghi nhận đóng góp của các giá trị đạo đức Công giáo, vừa tránh đồng nhất chuẩn mực tôn giáo với chuẩn mực pháp luật và tiêu chí gia đình văn hóa.

Giá trị giáo dục con cái. Trong giáo lý Công giáo, cha mẹ được xác định là những người đầu tiên và có trách nhiệm hàng đầu trong giáo dục con cái, chú trọng hình thành nhân cách, lòng hiếu kính, ý thức trách nhiệm, các chuẩn mực đạo đức và đời sống đức tin (Giáo lý Hội Thánh Công giáo, 1992, số 2221–2231). Gia đình văn hóa là sự cụ thể hóa các giá trị, chuẩn mực của văn hóa gia đình thông qua những tiêu chí do Nhà nước quy định, hướng đến xây dựng quan hệ gia đình yêu thương, trách nhiệm và lành mạnh (Nguyễn Hữu Minh, Gia đình Việt Nam: Biến đổi và thách thức, 2022, tr.84). Vì vậy, giá trị giáo dục con cái của Công giáo có những điểm gặp gỡ với mục tiêu xây dựng gia đình văn hóa, nhất là trong việc hình thành nhân cách, đạo đức và trách nhiệm của thế hệ trẻ. Tuy nhiên, giáo dục Công giáo còn gắn với việc truyền đạt đức tin và các chuẩn mực tôn giáo, trong khi gia đình văn hóa hướng đến những giá trị chung được xã hội và pháp luật thừa nhận. Do đó, cần phát huy có chọn lọc các giá trị tích cực như lòng hiếu kính, yêu thương, trách nhiệm, trung thực, nhân ái và ý thức cộng đồng, bảo đảm phù hợp với pháp luật và quyền, lợi ích hợp pháp của trẻ em, qua đó góp phần củng cố văn hóa gia đình và xây dựng gia đình văn hóa.

3.1.2. Thực trạng phát huy các giá trị của đạo Công giáo trong xây dựng gia đình văn hóa ở tỉnh Ninh Bình

Thành tựu trong việc phát huy giá trị của đạo Công giáo trong xây dựng gia đình văn hóa ở tỉnh Ninh Bình. Kết quả khảo sát 300 giáo dân tại ba địa bàn có đông đồng bào Công giáo sinh sống thuộc tỉnh Ninh Bình cho thấy các giá trị đạo đức cốt lõi của đạo Công giáo được cộng đồng tín hữu đánh giá cao và có tác động tích cực đến quá trình xây dựng gia đình văn hóa. Mức độ đồng thuận của người được khảo sát đối với ba nhóm giá trị cơ bản gồm “Kính Chúa, yêu nước”, hôn nhân Công giáo và giáo dục con

cái đều đạt tỷ lệ rất cao, phản ánh sự tương đồng giữa giáo lý Công giáo với các chuẩn mực đạo đức và pháp luật của Nhà nước về xây dựng gia đình văn hóa.

Kết quả khảo sát cho thấy giáo dân có nhận thức tương đối thống nhất về vai trò của các giá trị đạo đức Công giáo đối với xây dựng gia đình văn hóa. Tuy nhiên, mức độ đồng thuận cao chủ yếu phản ánh nhận thức, chưa đủ để xác định hiệu quả phát huy trong thực tiễn. Do đó, kết quả khảo sát cần được xem xét cùng với những biểu hiện cụ thể trong đời sống gia đình và cộng đồng.

Thứ nhất, về sự biểu hiện của các giá trị đạo đức Công giáo trong tinh thần “Kính Chúa, yêu nước”. 100% người được khảo sát đánh giá giá trị này có ý nghĩa đối với xây dựng gia đình văn hóa. Trong thực tiễn, các gia đình Công giáo tích cực tham gia xây dựng đời sống văn hóa, chấp hành pháp luật, thực hiện nghĩa vụ công dân và các hoạt động xã hội, từ thiện. Đây là biểu hiện của quá trình gắn kết đời sống đức tin với trách nhiệm đối với gia đình, cộng đồng và đất nước. Tuy nhiên, tỷ lệ gia đình đạt danh hiệu “Gia đình văn hóa” chỉ phản ánh một phương diện của đời sống văn hóa, do đó chưa thể xem là bằng chứng trực tiếp về vai trò của giá trị “Kính Chúa, yêu nước”.

Thứ hai, về các giá trị hôn nhân và gia đình. 100% người được hỏi đánh giá cao ý nghĩa của hôn nhân một vợ một chồng, lòng chung thủy và sự bền vững của hôn nhân. Những giá trị này có điểm gặp gỡ với các yêu cầu về xây dựng gia đình ổn định, hạnh phúc và trách nhiệm. Tuy nhiên, sự tương thích giữa giáo lý Công giáo và tiêu chí gia đình văn hóa không đồng nghĩa với sự đồng nhất. Chẳng hạn, tính bất khả phân ly của hôn nhân Công giáo có sự khác biệt với quy định pháp luật Việt Nam về quyền ly hôn. Vì vậy, việc phát huy cần được đặt trong điều kiện tôn trọng pháp luật, quyền và lợi ích hợp pháp của các thành viên gia đình. Giá trị đạo đức Công giáo có thể góp phần củng cố sự ổn định hôn nhân, nhưng không nên xem đây là yếu tố duy nhất quyết định kết quả đó.

Thứ ba, về giáo dục con cái. Kết quả khảo sát cho thấy 100% người được hỏi xác định giáo dục con cái là trách nhiệm quan trọng của gia đình; 97% đánh giá các giá trị đạo đức Công giáo có tác động tích cực đến hình thành nhân cách và 95% cho rằng hoạt động bác ái, từ thiện góp phần giáo dục trách nhiệm xã hội. Kết quả này phù hợp với quan niệm của Giáo lý Hội Thánh Công giáo về vai trò của cha mẹ trong giáo dục con

cái, đồng thời có điểm gặp gỡ với quan niệm gia đình là môi trường đầu tiên hình thành nhân cách, đạo đức và lối sống. Tuy nhiên, việc phát huy giá trị giáo dục cần bảo đảm sự phù hợp với pháp luật, chuẩn mực văn hóa và quyền, lợi ích hợp pháp của trẻ em.

Nhìn chung, các kết quả trên cho thấy các giá trị đạo đức Công giáo có những điểm tương thích đáng kể với yêu cầu xây dựng gia đình văn hóa, nhưng mức độ phát huy phụ thuộc vào khả năng chuyển hóa giá trị tôn giáo thành hành vi thực tiễn và sự phù hợp với hệ thống chuẩn mực pháp luật, văn hóa của xã hội Việt Nam. Đây là cơ sở để tiếp tục xem xét các yếu tố ảnh hưởng và đề xuất giải pháp phát huy các giá trị tích cực của Công giáo trong xây dựng gia đình văn hóa ở Ninh Bình.

Nhìn chung, kết quả khảo sát và phân tích cho thấy ba nhóm giá trị của đạo Công giáo đều có sự tương thích với các tiêu chí xây dựng gia đình văn hóa và đã được phát huy tương đối hiệu quả trong cộng đồng Công giáo tỉnh Ninh Bình. Đây là cơ sở thực tiễn quan trọng để tiếp tục nghiên cứu những hạn chế, nguyên nhân và đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả phát huy các giá trị này trong thời gian tới.

Kết quả khảo sát cho thấy mức độ đồng thuận rất cao của cộng đồng đối với các giá trị cốt lõi nêu trên: 100% người được hỏi khẳng định “Kính Chúa, yêu nước” là giá trị cốt lõi góp phần xây dựng gia đình văn hóa; 100% đồng ý hôn nhân một vợ một chồng, chung thủy, mang bí tích là yếu tố quan trọng; và 100% đồng ý giáo dục con cái là trách nhiệm và giá trị của đạo Công giáo trong xây dựng gia đình văn hóa.

Về phương diện “Kính Chúa, yêu nước”, nhiều gia đình Công giáo ở Ninh Bình tích cực tham gia xây dựng đời sống văn hóa, chấp hành chủ trương, chính sách, pháp luật và thực hiện trách nhiệm với cộng đồng. Theo Báo cáo của Ủy ban Đoàn kết Công giáo Việt Nam tỉnh Ninh Bình nhiệm kỳ 2022–2027, 100% giáo xứ, giáo họ đăng ký xây dựng “Gia đình văn hóa”, trên 90% gia đình Công giáo hằng năm đạt danh hiệu này. Kết quả cho thấy sự gắn kết giữa đời sống đức tin với trách nhiệm gia đình, cộng đồng và đất nước; tuy nhiên, đây chỉ là một chỉ báo về đời sống văn hóa, chưa đủ để xác định tác động trực tiếp của giá trị “Kính Chúa, yêu nước”.

Về phương diện hôn nhân và gia đình: Theo Sở Văn hóa và Thể thao tỉnh Ninh Bình, tỷ lệ ly hôn trong cộng đồng Công giáo thấp hơn mức trung bình của tỉnh; tỷ lệ bạo lực gia đình là 2,7%, so với 6,1% của toàn tỉnh (2022, 2023). Kết quả này cho thấy các chuẩn mực đạo đức Công giáo có thể góp phần duy trì sự ổn định trong đời sống hôn

nhân và gia đình, phù hợp với những quan điểm được đề cập trong Giáo lý Hội Thánh Công giáo (số 1644–1645), *Gaudium et Spes* (số 48) và các quy định của Luật Hôn nhân và Gia đình năm 2014.

Đối với giáo dục con cái, kết quả khảo sát của Theo báo cáo của Ủy ban Đoàn kết Công giáo tỉnh Ninh Bình năm 2022 cho thấy 91% phụ huynh Công giáo tại các địa bàn khảo sát thường xuyên quan tâm, theo dõi việc học tập và định hướng hành vi cho con theo các chuẩn mực đạo đức, cao hơn mức bình quân của toàn tỉnh là 78%. Điều này cho thấy gia đình Công giáo tiếp tục phát huy vai trò là môi trường đầu tiên trong giáo dục nhân cách, hình thành lối sống và ý thức trách nhiệm của các thành viên.

Nhìn chung, các kết quả nghiên cứu phản ánh sự gắn kết giữa việc thực hành các giá trị đạo đức của đạo Công giáo với việc thực hiện các tiêu chí xây dựng gia đình văn hóa ở tỉnh Ninh Bình. Đây là cơ sở thực tiễn quan trọng để tiếp tục phát huy các giá trị tích cực của đạo Công giáo trong xây dựng gia đình văn hóa và phát triển đời sống văn hóa ở cơ sở.

3.1.3. Những hạn chế trong phát huy giá trị đạo Công giáo trong xây dựng gia đình văn hóa

Bên cạnh những thành tựu đạt được, kết quả khảo sát tại ba địa bàn xã Yên Mô (giáo xứ Yên Thổ), phường Yên Thắng (giáo xứ Quảng Nạp) và xã Phát Diệm (giáo phận Phát Diệm) cho thấy việc phát huy giá trị đạo Công giáo vào xây dựng gia đình văn hóa vẫn còn hạn chế, xuất phát từ sự chưa đồng bộ giữa yêu cầu khách quan của thực tiễn với nhận thức và cách thức tổ chức thực hiện của các chủ thể liên quan.

Một là, hạn chế trong nhận thức của một bộ phận giáo dân. Kết quả khảo sát cho thấy 61,3% giáo dân hiểu đức tin Công giáo chủ yếu là thực hành các bổn phận tôn giáo hình thức; chỉ 29,3% nhận thức được mối liên hệ giữa giá trị đạo đức Công giáo và tiêu chí gia đình văn hóa; và chỉ 19,7% có thể kể tên cụ thể các tiêu chí của danh hiệu “Gia đình văn hóa”. Sự phân hóa nhận thức còn thể hiện rõ theo thế hệ: 67% giáo dân từ 55 tuổi trở lên tại xã Yên Mô coi trọng hình thức lễ nghi hơn nội dung đạo đức xã hội, trong khi 56% giáo dân trẻ tại phường Yên Thắng tham gia sinh hoạt giáo xứ ít thường xuyên hơn thế hệ cha mẹ do ảnh hưởng của lối sống hiện đại và mạng xã hội.

Hai là, hạn chế trong việc phối hợp giữa giáo dân và chức sắc. Chỉ 26,3% giáo dân được khảo sát cho biết đã từng nghe chức sắc giáo xứ đề cập đến mối liên hệ giữa đức tin và tiêu chí gia đình văn hóa; 58,7% cho biết nội dung mục vụ tại giáo xứ chủ yếu tập trung vào giáo lý thuần túy. Tại xã Yên Mô, 64,0% hộ gia đình cho biết giáo xứ chưa từng tổ chức hoạt động gắn kết sinh hoạt đức tin với phong trào xây dựng đời sống văn hóa, phản ánh xu hướng tách biệt giữa lĩnh vực tôn giáo và lĩnh vực xã hội trong định hướng mục vụ ở một bộ phận chức sắc.

Ba là, hạn chế trong quản lý của một bộ phận chính quyền địa phương. Kết quả khảo sát cho thấy 54,7% hộ gia đình nhận thấy chính quyền chưa có sự điều chỉnh linh hoạt giữa gia đình có đạo và gia đình không có đạo trong bình xét gia đình văn hóa; 50,0% cho biết chính quyền ít hoặc không quan tâm đến việc phát huy giá trị Công giáo, coi đó là việc riêng của người có đạo. Đáng chú ý, 64,0% hộ gia đình từng gặp tình huống lịch hoạt động của chính quyền trùng với lịch sinh hoạt tôn giáo; tại xã Phát Diệm, chính quyền địa phương từng ban hành kế hoạch tổ chức hội nghị tổng kết phong trào xây dựng gia đình văn hóa trùng với ngày lễ lớn của giáo xứ, sau đó đã điều chỉnh lịch cho phù hợp khi nhận được phản ánh của giáo dân và Ban hành giáo.

3.2. Thảo luận

Kết quả nghiên cứu cho thấy các giá trị đạo đức Công giáo có nhiều điểm gặp gỡ với những yêu cầu của xây dựng gia đình văn hóa, nhất là ở các phương diện trách nhiệm công dân, xây dựng hôn nhân bền vững, giáo dục con cái và tinh thần trách nhiệm với cộng đồng. Tuy nhiên, sự tương thích giữa hai hệ giá trị không mang tính đồng nhất và hiệu quả phát huy không chỉ phụ thuộc vào bản thân các giá trị đạo đức mà còn chịu tác động của nhận thức giáo dân, hoạt động mục vụ và điều kiện tổ chức thực hiện ở cơ sở. Do đó, cần tiếp cận việc phát huy các giá trị Công giáo theo hướng chọn lọc, phù hợp với pháp luật và các chuẩn mực văn hóa của xã hội Việt Nam, thay vì đồng nhất chuẩn mực tôn giáo với tiêu chí gia đình văn hóa.

Một trong những yếu tố có ý nghĩa quyết định là nhận thức và khả năng chuyển hóa giá trị thành hành vi thực tiễn của giáo dân. Khi các giá trị như chung thủy, yêu thương, trách nhiệm, hiếu kính và giáo dục con cái được gắn với yêu cầu xây dựng gia đình văn hóa, chúng có thể góp phần củng cố quan hệ gia đình và trách nhiệm xã hội.

Vì vậy, việc tuyên truyền chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước kết hợp với giáo huấn Công giáo cần được thực hiện thường xuyên, phù hợp với đặc điểm của từng cộng đồng.

Kết quả nghiên cứu đồng thời cho thấy chức sắc, chức việc và Hội đồng mục vụ giáo xứ có vai trò quan trọng trong định hướng nhận thức và thực hành của giáo dân. Việc lồng ghép phù hợp các nội dung về xây dựng gia đình, giáo dục con cái, trách nhiệm cộng đồng và bảo vệ môi trường trong sinh hoạt mục vụ có thể tạo điều kiện để các giá trị đạo đức Công giáo được chuyển hóa thành hành vi xã hội tích cực. Tuy nhiên, hiệu quả này cần được đặt trong cơ chế phối hợp với chính quyền, Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức ở cơ sở.

Một vấn đề khác được đặt ra là cơ chế phối hợp giữa các chủ thể. Những nơi có sự trao đổi thường xuyên giữa chính quyền và tổ chức Công giáo có điều kiện thuận lợi hơn trong triển khai các hoạt động xây dựng đời sống văn hóa, an sinh xã hội và cộng đồng. Vì vậy, tăng cường đối thoại, phối hợp và chia sẻ thông tin, đồng thời nâng cao năng lực của cán bộ làm công tác tôn giáo, văn hóa và gia đình là những điều kiện cần thiết để phát huy hiệu quả các giá trị tích cực của Công giáo.

Nhìn chung, phát huy các giá trị đạo đức Công giáo trong xây dựng gia đình văn hóa ở Ninh Bình cần được xem là quá trình tương tác giữa giá trị tôn giáo, chuẩn mực văn hóa, pháp luật và điều kiện thực tiễn của cộng đồng. Cách tiếp cận này vừa ghi nhận những đóng góp tích cực của Công giáo, vừa bảo đảm tính khách quan của nghiên cứu, đồng thời tạo cơ sở cho việc đề xuất các giải pháp phù hợp nhằm nâng cao chất lượng xây dựng gia đình văn hóa trong bối cảnh hiện nay.

4. Kết luận

Đạo Công giáo, với hệ thống giá trị về tinh thần kính Chúa, yêu nước, hôn nhân bền vững và giáo dục con cái có đạo đức, trách nhiệm, chứa đựng nguồn lực đạo đức văn hóa quan trọng, có khả năng đóng góp thiết thực vào sự nghiệp xây dựng gia đình văn hóa ở những địa bàn có đông đồng bào Công giáo như tỉnh Ninh Bình. Thực tiễn phát huy các giá trị đó trong những năm qua đã đạt được nhiều thành tựu đáng ghi nhận, thể hiện qua tỷ lệ gia đình văn hóa, tỷ lệ ly hôn, tỷ lệ bạo lực gia đình và chất lượng giáo dục con cái trong cộng đồng Công giáo đều có những chỉ số tích cực hơn so với mặt

bằng chung.

Tuy nhiên, kết quả khảo sát cũng cho thấy việc phát huy các giá trị đó còn nhiều hạn chế, mà nguyên nhân căn bản là ba mâu thuẫn trong nhận thức của giáo dân, chức sắc tôn giáo và chính quyền địa phương. Để khắc phục những hạn chế này, cần có giải pháp đồng bộ từ cả ba chủ thể, kết hợp giữa nâng cao nhận thức, phát huy vai trò của Giáo hội cơ sở và đổi mới cách tiếp cận của chính quyền địa phương. Đây là hướng đi cần thiết để tiếp tục phát huy hiệu quả giá trị đạo Công giáo trong xây dựng gia đình văn hóa, góp phần thực hiện tốt hơn chủ trương của Đảng và Nhà nước về phát huy giá trị văn hóa, đạo đức tốt đẹp của các tôn giáo trong sự nghiệp xây dựng và phát triển đất nước./.

Tài liệu tham khảo

Cộng đồng Vatican II (2012). Hiến chế Mục vụ *Gaudium et Spes* về Giáo hội trong thế giới ngày nay. Ủy ban Giáo lý Đức tin – Hội đồng Giám mục Việt Nam dịch, Nxb. Tôn giáo.

Đảng Cộng sản Việt Nam (2021). Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII. Tập 1, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật.

Giáo hội Công giáo (1992). Giáo lý Hội Thánh Công giáo. Nxb. Tôn giáo.

Hội đồng Giám mục Việt Nam (1980). Thư chung của Hội đồng Giám mục Việt Nam: *Sống Phúc Âm giữa lòng dân tộc*.

Phòng Văn hóa và Thông tin huyện Kim Sơn (2025). Báo cáo kết quả phong trào “Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa” trên địa bàn huyện Kim Sơn.

Quốc hội (2014). Luật Hôn nhân và Gia đình. Luật số 52/2014/QH13.

Sở Giáo dục và Đào tạo tỉnh Ninh Bình (2022). Báo cáo khảo sát phối hợp giáo dục gia đình – nhà trường tại các địa bàn có đông đồng bào Công giáo.

Sở Văn hóa và Thể thao tỉnh Ninh Bình (2023). Báo cáo thống kê về hôn nhân, gia đình và phong trào xây dựng gia đình văn hóa trên địa bàn tỉnh Ninh Bình.

Ủy ban Đoàn kết Công giáo Việt Nam tỉnh Ninh Bình (2022). Báo cáo Đại hội đại biểu Ủy ban Đoàn kết Công giáo Việt Nam tỉnh Ninh Bình nhiệm kỳ 2022–2027.

Ủy ban nhân dân tỉnh Ninh Bình (2023). Báo cáo tổng kết công tác gia đình và phòng, chống bạo lực gia đình trên địa bàn tỉnh Ninh Bình.